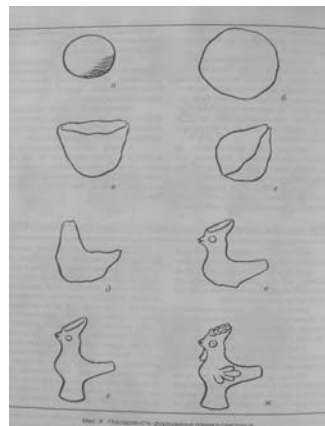

У редакцію надійшли нові книги

Омельяненко Л. А.
Опішнянська іграшка.
Практичний посібник
/Людмила Андріївна
Омельяненко. – Пол-
тава : Графітекс,
2006. – 56 с.

Ілюстрації посібника
Л. А. Омельяненко
"Опішнянська іграшка"

РЕЦЕНЗІЯ НА ПОСІБНИК Л. А. ОМЕЛЬЯНЕНКО "ОПІШНЯНСЬКА ІГРАШКА"

О. В. Щербань

Тема народної іграшки завжди була в полі зору науковців. "Опішнянська іграшка. Практичний посібник" опішнянського технолога-кераміста, педагога і майстра-іграшкаря Людмили Омельяненко – перший посібник, присвячений виготовленню опішнянських глиняних іграшок. На її сторінках вміщено ряд цікавих матеріалів стосовно історії української іграшки, зрозумілі схеми, яскраві ілюстрації. Книга наочно демонструє, що виготовлення гончарних виробів, зокрема іграшок, вимагає певних умінь, навичок, зосередженості. Незважаючи на те, що видання не може достойно конкурувати в зовнішньому оформленні з іншими методичними посібниками стосовно роботи з глиною, прикладом, російськими перевиданнями книг: Буббико Джованна. Крус Хуан. Керамика: техніки, матеріали, изделия/Буббико Джованна. Крус Хуан /Пер. с итал. – М. : Ниола-Прес, 2006. – 128 с.: ил. та Эткін Джеки. Керамика для начинающих. Создание, декорирование и обжиг изделий из глины / Эткін Джеки. – Москва : Арт-родник, 2006. – 128 с. [1, 3], але в змістовому наповненні вони майже на рівних.

Практичний посібник Людмили Омельяненко користується популярністю, адже порушена тема надзвичайно цікава й актуальна. Його охоче купують і використовують у своїй роботі насамперед ті, для кого він призначений: учителі, вихователі, наставники, методисти навчально-виховних закладів. Про опішнянську глиняну іграшку трапляються згадки чи не в кожному виданні, присвяченому гончарству Опішного. Але тема виготовлення опішнянської глиняної іграшки, зокрема півника-свистунця, досі залишається не дослідженою. Вперше детальний опис двох найпоширеніших способів виготовлення глиняних півників-свистунців у Опішному було опубліковано у 2003 році в журналі "Постметодика" [4]. Наразі маємо досі єдиний практичний посібник Людмили Андріївни з виготовлення опішнянської глиняної іграшки.

Не маючи на меті прискіпуватися до викладеного матеріалу в книзі, оскільки в результаті текстовий обсяг рецензії міг би дорівнятися до її обсягу, і, врешті-решт, існує авторське право на формулювання власного бачення, все ж висловлю кілька дружніх зауваг, які ніяким чином не применшують вагомості праці, що розглядається.

Назва книги багатообіцяюча, оскільки іграшка, якщо вона навіть опішнянська, може бути виготовлена з дерева, тканини, тіста, лози... Насправді ж, видання присвячене лише глиняній іграшці, здебільшого виготовленню свистунців, тому, на мою думку, найменування "Опішнянська іграшка. Практичний посібник" "згубило" прикметник "глиняна".

Структура видання складається з 19 позицій, які я умовно називатиму розділами, оскільки, на мою думку, їх варто було б оформити саме в розділи.

Вступ видався мені перевантаженим фразами загального характеру. Мова йде взагалі про глиняну іграшку, яку виготовляють в Україні, не наголошується на особливостях саме опішнянської. У текст посібника варто було б додати посилання на використані джерела, оскільки трапляються доволі знайомі цитати з відомих наукових видань. До речі, важливо прискіпливіше перевіряти список використаної літератури, оскільки в списку "Цитованої літератури", який складається з 11 найменувань, в одному не вказано автора широковідомого видання, в іншому – неправильно зазначено прізвище відомого дослідника (С.53).

У розділі "Народні майстри Опішні" згадано лише трьох – Олександру Селюченко, Гаврила Пошивайла та Анастасію Білик-Пошивайло. Якщо авторка мала на увазі лише майстрів-іграшка-

рів, то в назві варто було б зазначити про це. Але окрім названих, в Опішні є ще чимало відомих іграшкарів. Серед них брати Василь та Петро Омеляненки, Ганна Діденко, Галина Грипич, Віра Важнича, Анастасія Радченко, Микола Пошивайло, Іван Порохівник та багато інших.

Матеріали розділу "Добування глини", на мою думку, позбавлені послідовного викладу, тут змішано і властивості глини, і способи її добування в кустарних умовах та в промислових масштабах. Можливо, варто було б виокремити окремі підпункти.

Розділ "Приготування глини для формування глини" характеризується неузгодженням дієслів за особами: "глину готували влітку" (С.11), потім "гончар ... додавав пісок" (С.11), знову – "на поміст викидали глину" (С.12), а тоді "глину переберіть" (С.12), пізніше "глина очищається" (С.12) – тобто говорити бажано від однієї особи. Опис приготування глини в кустарних умовах непогано було б відокремити від приготування глини на виробництві, показати спільне і відмінне. Принагідно зазначу, що авторці слід було б використовувати народну термінологію для означення, наприклад, основних частин глиняного свистунця.

Короткий, але важливий підрозділ "Обладнання робочого місця", на мою думку, логічніше було б розмістити на початку книги.

У розділі "Техніка виготовлення найпростіших свистунців", який міг би передувати розділам "Агобування виробів" та "Оздоблення виробів", поверхово описано саме техніку. Зокрема, потрібно конкретизувати найскладніший етап – проколювання готового виробу. Було б дуже добре подати фотоярід поетапного виготовлення глиняної іграшки.

Наступні розділи майже однойменні з поданими для кожного з них схемами-проектами:

"Послідовність формування півника-свистунця" (С.22),

"Послідовність формування іграшки "Поросятко"" (С.24),

"Послідовність формування іграшки "Козлик"" (С.25),

"Послідовність формування іграшок "Коник" і "Вершник"" (С.26),

"Послідовність формування скульптурки "Жінка з куркою"" (С.27),

"Формування скульптурки "козак"" (С.29), які також, як і тексти розділів, дають уявлення про алгоритм виготовлення іграшок різних форм.

Наступний розділ "Виготовлення капів і робочих форм" виявляє практичний досвід авторки. Виклад матеріалів дещо сумбурний, але свідчить про те, що вона неодноразово власноруч виготовляла гіпсові форми, що проявляється через конкретні поради. Безперечно, про існування способу виготовлення іграшки шляхом виливання у гіпсових формах дітям цікаво дізнатися, але варто було наголосити, що традиційно опішнянську глиняну іграшку ліпили або виготовляли на гончарному крузі.

П'ятнадцятий розділ "Випалювання іграшки" починається ліричним відступом-вступом про теракоту. Продовжується ек-

курсом про хімічні процеси, які відбуваються під час нагрівання глиняного виробу і завершується практичними рекомендаціями для побудови горна вдома та нечіткими поясненнями щодо його завантаження.

Розділ "Виготовлення монетки" знайомить із приготуванням шлікеру на виробництві для відливання монетки в гіпсових формах. Цей розділ виказує багаторічний досвід роботи авторки на керамічному підприємстві. Але чомусь вона не згадала про традиційне виготовлення опішнянськими гончарями монетки на гончарному крузі. Цей та два попередні розділи містять специфічні фрази, терміни, притаманні технічній кераміці. Можливо, в цьому контексті їх і не варто було б використовувати.

Заклучна частина, як і вступ, складається із загальних фраз, які, на жаль, не підсумовують викладене в попередніх розділах.

Значно доповнюють і прикрашають книгу кольорові "Зразки орнаментів для розпису монетки та іграшки" (С.17–19), "Зразки елементів "квіточка"" (С.20), а також додатки, подані окремим розділом під назвою "Д1–Д13" наприкінці книги. Втім, до ілюстрацій не зайве було б подавати більш повні підписи.

З огляду на позитивні відгуки тих, кому ця книга справді необхідна, на мою думку, вона потребує доопрацьованого та доповненого перевидання.

P.S. При підготовці будь-яких видань, а особливо навчальної літератури, ніколи не будуть зайвими консультації фахівців відповідного профілю. Конструктивна критика сприяє покращенню якості дослідження. Але автори не завжди дослухаються до неї, про що свідчать не враховані побажання в рецензії на рукопис книги Людмили Омеляненко, написаної керамологом Олесем Пошивайлом та опублікованої ще в 1995 році [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Буббико Джованна. Крус Хуан. Керамика: техніки, матеріали, изделия./Буббико Джованна. Крус Хуан. / Пер. с итал. – М. : Ниола-Прес, 2006. – 128 с.: ил.

2. Пошивайло О. Рукопис книги Людмили Омеляненко "Опішнянська іграшка" / Олесь Пошивайло // Українське гончарство: Національний культурологічний щорічник, 1994. – Опішне: Українське народознавство, 1995. – Кн. 2. – С. 517 – 518.

3.Эткин Джеки. Керамика для начинающих. Создание, декорирование и обжиг изделий из глины. / Эткин Джеки. – Москва : Арт-родник, 2006. – 128 с.

4. Щербань Олена. Техніка виготовлення півників-свистунців у Опішному / Олена Щербань // Постметодика. – 2003. – №5 – 6 (51 – 52). – С. 26 – 28.

Стаття надійшла в редакцію 09.10.10 ■